

Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) inom småbarnspedagogiken

Nea Djupsund

Lärdomsprov
Det sociala området
2022

LÄRDOMSPROV	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	8772
Författare:	Nea Djupsund
Arbetets namn:	Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) inom småbarnspedagogiken
Handledare (Arcada):	Ingmar Sigfrids
Uppdragsgivare:	Arcada
Sammandrag:	
<p>Detta examensarbete är en kvalitativ intervjustudie med syftet att ta reda på hur förskollärare i Sverige använder sig av alternativ och kompletterande kommunikation (AKK), för att kommunicera med barn i förskolan. Studiens informanter var tre förskollärare som jobbar vid en förskola i norra Sverige. Förskollärarna deltog i halvstrukturerade intervjuer, som genomfördes i förskolans utrymmen. Intervjuerna bandades in, transkriberades och analyserades med hjälp av en tematisk analys. Studiens teoretiska referensram var Jonas Aspelins teori om vikten av relationskompetensen i människonära yrken samt Bent Madsens teori om socialpedagogens fem kompetenser. Studiens bakgrund var styrdokument med lagar och rättigheter som berör barnens språkliga utveckling samt tidigare kunskap som är kopplat till både tydliggörande pedagogik och alternativ kompletterande kommunikation (AKK). Tidigare forskning som används i studien, handlar om användningen av AKK i förskolan och tangerar målgruppen barn i 1-5 års åldern, förskollärare samt övrig personal i förskolan. I studiens resultat framkom det att förskollärarna ansåg att alla barn kan ha nytta av alternativ och kompletterande kommunikation, eftersom AKK stöder språkutvecklingen och bidrar till en tydligare vardag. Förskollärarna använde sig av AKK i form av bildstöd och tecken för att erbjuda barnen extra struktur och tydlighet i vardagen. Förskollärarna använde sig mest av AKK vid samlingar, måltider, hallsituationer och toalettsituationer. Vid behov använde förskollärarna sig av AKK för att kommunicera med enstaka barn. Två av förskollärarna använde sig mest av tecken, medan en förskollärare föredrog att använda bildstödet. Förskollärarna upplevde att de behövde utbilda sig vidare för att få mer kunskap om användningen av AKK, vilket inte alltid var möjligt eller gynnsamt för verksamheten. Utbildningar ordnas endast två gånger per termin och deltagandet har varit svårt på grund av personalbrist.</p>	
Nyckelord:	Alternativ och kompletterande kommunikation, AKK, småbarnspedagogik, förskola
Sidantal:	38
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	20.9.2022

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social services
Identification number:	8772
Author:	Nea Djupsund
Title:	Augmentative and alternative communication (AAC) in early childhood education
Supervisor (Arcada):	Ingmar Sigfrids
Commissioned by:	Arcada
Abstract:	
<p>This degree thesis is a qualitative interview study with the aim of finding out how preschool teachers in Sweden use alternative and complementary communication (AAC), to communicate with children in preschool. The study's informants were three preschool teachers who work at a preschool in northern Sweden. The preschool teachers participated in semi-structured interviews that were conducted at the preschool. The interviews were recorded, transcribed and analyzed using a thematic analysis. The theoretical background of the study were governing documents with laws and rights that concern the children's language development as well as previous knowledge that is linked to both clarifying pedagogy and alternative complementary communication (AAC). Previous research used in the study deals with the use of AAC in preschool and touches on the target group of children aged 1-5, preschool teachers and other preschool staff. The results of the study showed that preschool teachers believed that all children can benefit from alternative and complementary communication, since AAC supports language development and contributes to a clearer everyday life. The preschool teachers used AAC in the form of pictures and gestures to offer the children extra structure and clarity in their everyday life. The preschool teachers used AAC the most during gatherings, meals, hallway situations and toilet visits. If necessary, the preschool teachers used AAC to communicate with individual children. Two of the preschool teachers used mostly gestures, while one preschool teacher preferred to use pictures. The preschool teachers felt that they needed further education to gain more knowledge about the use of AAC, which is not always possible or favorable for the organization. Classes are only arranged twice per semester and participation has been difficult when there is a shortage of staff.</p>	
Keywords:	Augmentative and alternative communication, AAC, early childhood education, preschool
Number of pages:	38
Language:	Swedish
Date of acceptance:	20.9.2022

INNEHÅLL

1	INLEDNING	6
1.1	Centrala begrepp.....	7
2	BAKGRUND	8
2.1	Läroplanen och skollagen	8
2.2	FN:s barnkonvention.....	9
2.3	FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.....	10
2.4	Tydliggörande pedagogik i förskolan.....	10
2.5	AKK som ett verktyg i vardagen.....	11
2.6	Ansvarsprincipen inom tydliggörande pedagogik	12
2.7	Utmaningar med användningen av AKK	12
2.8	Att utbilda sig om användningen av AKK.....	13
3	TIDIGARE FORSKNING	13
3.1	Gester förbereder för tidig språkutveckling	14
3.2	Teckenspråk och det talade språket utvecklar ordförrådet	14
3.3	Användningen av AKK i förskolan	15
3.4	Tidiga insatser av AKK i förskolan.....	15
3.5	Att stödja barns språkutveckling i förskolan	15
4	TEORETISK REFERENSRAM	16
4.1	Relationskompetens i människonära yrken	16
4.2	Socialpedagogens fem kompetenser	17
5	SYFTE OCH FORSKNINGSFRÅGOR	18
6	METODVAL	18
6.1	Datainsamling.....	19

6.2 Urval	20
6.3 Genomförande.....	20
6.4 Bearbetning och analys av data	21
6.5 Etiska överväganden.....	22
7 RESULTATREDOVISNING.....	22
7.1 Situationer där förskollärare använder sig av AKK i undervisningen	23
7.2 Eventuella fördelar med användningen av AKK i undervisningen	24
7.3 Eventuella utmaningar med användningen av AKK i undervisningen.....	25
8 RESULTATDISKUSSION	26
8.1 När och hur AKK används	27
8.2 Fördelar med AKK.....	27
8.3 Utmaningar med AKK	28
8.4 Slutsatser.....	29
9 Metoddiskussion och fortsatt forskning.....	30
BILAGA 1. ANHÅLLAN OM FORSKNINGSLOV.....	35
BILAGA 2. INFORMATIONSBREV	36
BILAGA 3. SAMTYCKESBLANKETT	37
BILAGA 4. INTERVJUGUIDE.....	38

1 INLEDNING

Mitt intresse för alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) började när jag flyttade till Sverige för att jobba i en svensk förskola. Tidigare hade jag jobbat i en förskola i Finland och under den tiden hade jag aldrig hört talas om begreppet AKK. När jag jobbade i Finland kom jag sällan i kontakt med personal som använde sig av AKK i den dagliga förskoleverksamheten. Ifall det fanns behov av tydliggörande pedagogik i barngruppen, fick de barnen med särskilda behov stöd från en specialpedagog. Specialpedagogen var utbildad i användningen av AKK och kunde använda sig av olika metoder som bildstöd och TAKK-tecken. Övriga barn i gruppen kom sällan i kontakt med AKK i förskolan. I den finska förskolan fanns det inga krav om att barnskötare, förskollärare, socionomer eller övrig personal kunde använda sig av AKK, eftersom det inte var en del av deras arbetsuppgifter eller den dagliga verksamheten i förskolan. Användningen av AKK kan dock variera i Finland beroende på vilken förskola man jobbar i, hur personalen är utbildad i användningen av AKK samt vilka behov barnen har. Det behöver inte alltid vara en specialpedagog som jobbar med AKK i förskolan, utan även lärare inom småbarnspedagogik, socionomer och barnskötare kan jobba med AKK i Finland.

I Sverige hade mina kollegor kunskap om AKK och de använde sig av olika AKK-metoder i den dagliga förskoleverksamheten. Eftersom jag var en del av ett arbetslag som jobbade med olika AKK-metoder, blev jag tillfrågad att utbilda mig i AKK för att kunna sträva mot barngruppens gemensamma målsättning som var att utveckla barnens språkkunskaper. Vår barngrupp bestod av barn med särskilda behov, barn med ett annat modersmål än svenska samt tystlåtna barn som behövde utveckla sitt talspråk. Barngruppens behov av AKK fick mig att vilja undersöka hur andra förskollärare i Sverige använder sig av alternativ och kompletterande kommunikation, för att kommunicera med barn i förskolan. Jag ville ta reda på ifall barnen på andra avdelningar fick samma möjligheter att utveckla sitt språk som barnen på min avdelning. Jag ville även ta reda på vilka kunskaper andra förskollärare har i användningen av AKK samt vilka möjligheter förskollärarna har att utbilda sig vidare och öka sina kunskaper om användningen av AKK i förskolan. Under min arbetserfarenhet i Sverige har jag upptäckt många fördelar med användningen av AKK, vilket ytterligare har ökat mitt intresse för ämnet och att undersöka andra förskollärares erfarenheter av AKK.

Barn kan behöva särskilt stöd i att förstå förskolans rutiner, regler och olika övergångsskeden. Då kan förskollärare använda sig av tydliggörande pedagogik för att erbjuda barnen extra struktur och tydlighet i vardagen. Tydliggörande pedagogik handlar om att göra vardagen begriplig, hanterbar och meningsfull. Att tillvaron känns förutsägbar och möjlig att klara av är en förutsättning för att barnen ska

förstå sig själva och sig själva i relation till omgivningen. Med hjälp av bildstöd, teckenspråk eller andra hjälpmedel kan barnen bättre förstå rutinerna på förskolan (Edfelt et al. 2019 s. 9-11).

1.1 Centrala begrepp

Examensarbetet innehåller fyra återkommande och centrala begrepp, som jag kommer att förklara i följande kapitel. Dessa begrepp är förskollärare, Tydliggörande pedagogik, AKK, TAKK och GAKK.

Förskollärare kommer att vara informanter till studien som utförs och beskrivs i detta examensarbete. Studien utförs i Sverige, vilket innebär att jag kommer att använda begreppet förskollärare för att beskriva personer som jobbar med barn i åldern 1-5 år. I Finland används begreppet förskollärare för att beskriva personer som jobbar med barn i åldern 5-6 år. För att jämföra den svenska och finska benämningen för lärare inom småbarnspedagogik, är förskollärare den svenska benämningen och lärare inom småbarnspedagogik den finska benämningen. Jag kommer även att skriva om barn som går i förskolan och eftersom studien utförs i Sverige är de barnen i 1-5 års åldern.

Tydliggörande pedagogik, är ett arbetssätt där man strävar efter att göra vardagen mer begriplig och hanterbar. Man kan göra vardagen mer begriplig och utöva tydliggörande pedagogik genom att använda sig av olika metoder och hjälpmedel som t.ex. bildstöd eller tecken som alternativ kompletterande kommunikation. Begreppet AKK, står för alternativ och kompletterande kommunikation och det är ett övergripande begrepp för metoder och hjälpmedel som används inom tydliggörande pedagogik. Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) är ett övergripande begrepp för olika sätt att kommunicera med visuella stöd som t.ex. bilder och tecken (Specialpedagogiska skolmyndigheten, 2020).

TAKK står för tecken som alternativ och kompletterande kommunikation. TAKK-tecken används som ett stöd till talet för att komplettera och ge stöd i kommunikationen. TAKK-tecken kan lätt blandas med teckenspråk även om metoderna skiljer sig från varandra. Skillnaden mellan dessa två metoder är att man använder sig av TAKK när man talar samtidigt som man tecknar, vilket man inte gör när man använder sig av teckenspråk. TAKK används när man tecknar för hörande personer, medan teckenspråk används oftast för att kommunicera med personer som har en hörselnedsättning. Inom TAKK används samma tecken som i teckenspråket kombinerat det talade språkets grammatik. TAKK-tecken kan även användas som ett stöd i vardagen, i samband med det talade språket för att öka förståelsen av olika vardagliga situationer (Heister Trygg 2004 s. 16-18).

Begreppet GAKK står för Grafisk alternativ och kompletterande kommunikation. GAKK är en AKK-metod, där visuella stöd används för att utveckla språket samt kommunikationen. GAKK används ofta i samband med aktiviteter för att öka förståelsen av det som sker samt för att erbjuda struktur i aktiviteten. Exempel på visuella stöd kan vara bilder, symboler eller föremål som används i samband med det talade språket. Bilder, symboler och andra visuella metoder kan användas som ett komplement till TAKK. Ibland förstås inte tecken och då kan bilder komplettera det som tecknas och därmed fungera som ett extra stöd (Heister Trygg 2005 s. 9).

2 BAKGRUND

Följande kapitel innehåller styrdokument med lagar och rättigheter som berör barnens språkliga utveckling samt tidigare kunskap som är kopplat till både tydliggörande pedagogik och alternativ kompletterande kommunikation (AKK).

2.1 Läroplanen och skollagen

Varje förskola följer den svenska läroplanen (Lpfö 18) som baserar sig på bestämmelserna i den svenska skollagen (SFS 2010:800). Läroplanen innehåller förskolans värdegrund, uppdrag, målsättningar samt riktlinjer för utbildningen. Enligt skollagen och läroplanen för förskolan ska utbildningen vara likvärdig oavsett var i landet den anordnas. Utbildningen ska även ta hänsyn till barns olika förutsättningar, behov och anpassas till alla barn i förskolan. Barn som behöver särskilt stöd i vardagen, ska ha möjlighet till det. Med hjälp av bilder och tecken, får barnen förutsättningar att uttrycka sin mening, precis som dom har rätt till enligt barnkonventionen (Riksdagen 2018). Enligt läroplanen ska barnen få känna sig delaktiga och ha inflytande i sin läroprocess. Detta förutsätter att barnen får möjligheten till att bilda egna uppfattningar, uttrycka sina åsikter samt göra val i sina egna läroprocesser (Skolverket 2018).

Enligt den svenska läroplanen ska förskolan satsa på att skapa en miljö som stimulerar barnens språkutveckling. Barnens nyfikenhet och intresse för kommunikation ska uppmuntras och tas tillvara. Barnen ska få de bästa möjliga förutsättningarna för att kunna utvecklas språkligt. Högläsning och diskussioner kring litteratur ska vara en del av förskolans verksamhet. Barn som har ett annat modersmål än svenska, ska få stöd i att utveckla sitt eget modersmål och det svenska språket. Barn med behov av

särskilt stöd, ska få stöd och anpassade utmaningar för att kunna uppnå en språklig utveckling. Barn med hörselnedsättningar eller övriga kommunikationssvårigheter ska få lära sig det svenska teckenspråket och använda sig av teckenspråket i förskolan. Rektorn ansvarar för att förskolans resurser fördelas på ett jämlikt sätt. Alla barn ska få samma möjligheter till att få stöd och utmaningar som de behöver, för att kunna utvecklas språkligt. Rektorn ansvarar även för att förskollärare och barnskötare har möjlighet till att utveckla sina kompetenser och utveckla utbildningen tillsammans med arbetslaget (Skolverket 2018).

2.2 FN:s barnkonvention

Enligt FN:s barnkonvention (UNICEF Sverige 2009) har alla barn samma människovärde och samma rättigheter. Inget barn får diskrimineras och varje barn ska ha rätt till liv, överlevnad och utveckling. Barnen ska ha rätt till att uttrycka sina åsikter och yttra sig på ett sätt som är respektfullt för andra människor. I varje beslut som berör barnen, ska det som anses vara barnens bästa prioriteras. Staten bör ta ansvar och använda fullt ut sina resurser, för att se till att barnens rättigheter blir uppfyllda. Barnen har rätt till att bli hörda och uttrycka sig i frågor som berör dem. Barnens åsikter ska beaktas med hänsyn till deras ålder och mognadsnivå. Barn som har funktionsnedsättningar ska ha rätt till ett värdigt liv och ett aktivt deltagande i samhället. Barnen har också rätt till att få en utbildning. Det är skolans uppgift att ansvara för att barnen utvecklas och får en utbildning.

I Sverige ansvarar kommunerna för att alla barn har likvärdiga möjligheter till en utbildning som stöder utvecklingen. För att alla barn ska utvecklas och lära sig nytt i förskolan, bör personalen i varje förskola ha kompetens inom AKK. Föräldrar ska inte behöva placera barnen långt bort från hemmet eller tacka nej till förskolor på grund av att personalen inte kan erbjuda barnet kommunikativt stöd. Personalen ska ha tillgång till material, utbildning samt stöd för att kunna bemöta barnen på rätt sätt. Personalen ska kunna erbjuda barnen möjligheten till att kunna delta i aktiviteter samtidigt som barnens åsikter respekteras (UNICEF Sverige 2009).

2.3 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar ska personer med funktionsnedsättningar ha samma möjlighet till att vara delaktiga i samhället som alla andra. För att kunna vara delaktiga, bör personer med funktionsnedsättningar ha tillgång till olika stöd och hjälpmedel. Begreppet handikapptillgänglighet innebär att personer med psykiska, fysiska eller intellektuella funktionsnedsättningar har tillgång till den omgivande miljön genom olika anpassningar i omgivningen. Handikapptillgänglighet ska finnas i samhället för att kunna erbjuda personer med funktionsnedsättningar möjligheten att vara delaktiga i samhället på samma villkor (1177 Vårdguiden 2017).

2.4 Tydliggörande pedagogik i förskolan

Barn i förskoleåldern kan ha svårt med att förstå olika händelser, situationer och handlingar under förskoledagens lopp. Barn håller på att utveckla sin förmåga att ställa frågor för att utreda vad det är som sker, varför det ska ske, när det ska ske och hur de förväntas agera. Även äldre barn kan ha svårt med att ställa frågor ifall något känns obegripligt. Tydliggörande pedagogik strävar efter att göra vardagen mer begriplig genom att besvara barnens frågor och erbjuda vägledning i olika händelser, situationer och handlingar på förskolan. Händelser, situationer och handlingar som känns begripliga för barnen, känns även hanterbara. Barnen behöver förstå vilka kraven för deras agerande är, för att kunna lita på sin förmåga att uppfylla kraven. Inom tydliggörande pedagogik nyttjas en isbergmodell, där toppen av isberget symboliserar barnets beteende, medan andra delen av isberget symboliserar de underliggande orsakerna till barnets beteende. Toppen av isberget ligger ovanför vattenytan, vilket symboliserar barnets beteende som är synligt för ögat. Den andra delen av isberget ligger under vattenytan och det symboliserar hur de underliggande orsakerna inte är synliga och förblir osedda (Edfelt et al. 2019 s. 56-57).

Inom tydliggörande pedagogik strävar man efter att utreda och förstå de underliggande orsakerna till barnets beteende, för att kunna åtgärda det synliga beteendet. Ett barn som vägrar att gå ut och leka (synligt beteende), kan exempelvis ha svårt med att lista ut vad man ska klä på sig, vad man kan göra ute och med vem (underliggande orsaker). I detta fall kan tydliggörande pedagogik vara till stor hjälp.

När man tydliggör vilka kläder barnet behöver, vilka aktiviteter som finns att göra ute och med vem barnet kan leka med, kan uteleken kännas mer begriplig och hanterbar för barnet. När barnet förstår vad utevistelsen innebär kan barnet bli mer villig att gå ut. GAKK kan användas i form av bildstöd med bilder på kläder som barnet kan ha på sig ute eller med bilder på aktiviteter som finns att göra ute. Man kan även visa barnet bilder på de vuxna som ska följa med ut, så att barnet vet vilka vuxna som kommer att finnas ute på gården. Bildstödet kan användas i samband med TAKK-tecken, ifall man vill kommunicera med hjälp av både bilder och gester. Vissa barn kan uppleva tecken som mer intressanta, medan andra föredrar bilder. Alla dessa AKK-metoder gör rutinerna kring uteleken mer begripliga och hanterbara för barnen (Edfelt et al. 2019 s. 84-85).

2.5 AKK som ett verktyg i vardagen

Barn kan känna oro och stress vid olika vardagliga situationer som t.ex. vid toalettbesök, påklädning eller måltider. Genom att anpassa miljön och använda olika AKK-metoder som TAKK-tecken eller bildstöd, kan man minska mängden stress och oro som barnen upplever i förskolan. Anpassningar i förskolemiljön kan exempelvis vara bildstöd med vardagsstrukturen, kläder i hallen eller en klocka som påminner om olika övergångsskeden. Bildstöd med vardagsstruktur innehåller oftast återkommande aktiviteter som frukost, lek, lunch, samling, vila, mellanmål och utelek. En upprepning av de vardagliga rutinerna underlättar barnens tillvaro eftersom barnen vet vad de kan förvänta sig av dagen och agera enligt det. En pil som flyttas på den aktivitet som pågår kan fungera som ett extra stöd för barn som behöver påminnas om vad som sker i den stunden (Edfelt et al. 2019 s. 68-71).

Tydliggörande pedagogik hjälper barn att förstå vad som ska hända näst, varför det ska hända och vad de förväntas göra. För vissa barn kan övergången mellan olika aktiviteter kännas förvirrande och i vissa fall även överväldigande, vilket kan leda till att barnen känner stress och oro. Övergångsskedet mellan olika aktiviteter kan då bli utdraget, vilket i det långa loppet hämmar barnets utveckling. Förskollärare kan stöda barn i övergången genom att erbjuda tydlighet och instruktioner på ett sätt som är lättbegripligt för barnen. När barnen har en begriplig och tydlig vardagsstruktur, fri från stress och oro, kan de använda mera energi för att lära och utvecklas (Edfelt et al. 2019 s. 9-10).

2.6 Ansvarsprincipen inom tydliggörande pedagogik

I förskolan bär både förskolechefen och pedagogerna ansvaret för att se till att alla barn får stöd vid behov. Pedagogerna kan bära sitt ansvar genom att samla kunskap om hur de kan stötta barnen enligt deras individuella behov. Förskolechefen bär sitt ansvar genom att fatta beslut som bidrar till en fungerande verksamhet med bästa möjliga förutsättningarna för både de vuxna och barnen. Förskolechefen har rätt att omplacera personal eller barn på grund av t.ex. kompetens eller miljö för att fördela förskolans resurser mer jämlikt. Inom tydliggörande pedagogik är ansvarsfulla förskolechefer och pedagoger, essentiella för barnens skolframgång. Ansvaret ligger inte på barnet, utan på de vuxna enligt ansvarsprincipen inom den tydliggörande pedagogiken. Ifall barnen betar sig på ett problematiskt sätt i förskolan, ansvarar de vuxna för en utredning av miljön, arbetsmetoderna och bemötandet av barnen. Ifall miljön, arbetsmetoderna eller bemötandet av barnen är bristfälliga, bör de åtgärdas för att ge barnen bättre förutsättningar att lyckas. Det vuxna bär även ansvaret för att visa empati, tålmod och förståelse för barnen. Dessa egenskaper är ytterst viktiga hos förskollärare enligt den tydliggörande pedagogikens grundsyn (Edfelt et al. 2019 s.34).

2.7 Utmaningar med användningen av AKK

Negativa attityder gentemot AKK från lärare, familjen eller andra anhöriga kan påverka tillgången till AKK. Bristande kunskap bland personalen kan även vara ett hinder för användningen av AKK. Ibland kan det vara utmanande för utbildad personal att medge sina brister i kunskapen om AKK. Det kan även handla om negativa attityder som hindrar personalen från att skaffa mer kunskap och utbilda sig vidare. Brister i kunskapen bör identifieras för att kunna åtgärdas och utvecklas. Även om man har kunskap om AKK kan man ha bristfälliga färdigheter som står i vägen för användandet av AKK. En felaktig policy eller praxis kan utgöra ett hinder för användningen av AKK. Policy har att göra med bestämmelser, lagstiftning och andra regler som styr verksamheten. Ifall Policyn är bristfällig eller på något sätt otydlig, kan insatserna för användningen av AKK vara ogynnsamt för verksamheten. Praxis innebär att man tillämpar lagstiftning det praktiska arbetet. Verksamheter där lagstiftningen tillämpas på ett felaktigt sätt, kan sakna rutiner och kunskap kring användningen av AKK. Detta kan bero på att användningen av AKK blir bortprioriterad eller åsidosatt på grund av personalens önskemål (Heister Trygg 2004 s.74).

2.8 Att utbilda sig om användningen av AKK

Behovet av utbildning på olika kunskapsnivåer inom AKK är stort. I Sverige erbjuder bl.a. universitet i Lund och Malmö en utbildning om AKK som är värd 10 studiepoäng. Utbildningarna är kopplade till lärarutbildningen samt logoped- och specialpedagogutbildningen. Problemet är att det inte finns lärare på alla orter i landet, som är utbildade inom AKK. Behovet av AKK finns redan och kan uppstå i skolor överallt i landet. Därför bör även personal som har kompetens inom AKK finnas överallt. Enligt skollagen ska kommunerna ansvara för att utbilda sin personal för att de ska kunna erbjuda barnen en läromiljö som möter barnens behov och bidrar till en utveckling. Barn som har behov av AKK i skolan, har rätt till att få det och därför är det viktigt att kommunerna bär ansvaret för att utbilda sin personal. En hållbar lösning är inte att en lärare i arbetslaget får utbilda sig inom AKK och sedan ansvara för att utbilda sina kollegor. Pedagogerna ska inte själva bära ansvaret för att kompetens inom AKK finns i skolan, utan det är rektorns ansvar att se till att resurserna fördelas på ett jämlikt sätt så att alla pedagoger har samma möjlighet att utbilda sig (Heister Trygg 2004 s. 82).

För att AKK ska användas i förskoleundervisningen krävs det att personalen har motivation till att skapa en kommunikativt stimulerande miljö för barnen samt utveckla sin kunskap inom AKK. Personalen bör planera och förbereda användningen av AKK redan innan undervisningen inleds, för att säkerställa att barnen får goda förutsättningar för ett fungerande samspel och delaktighet i undervisningen redan från skolstarten. Personalen bör ha kunskap om hantering av olika kommunikationshjälpmedel i undervisningen för att kunna utveckla samspelet och delaktigheten i barngruppen (Heister Trygg et al. 1998 s.202).

3 TIDIGARE FORSKNING

Forskningarna som inkluderas i denna studie är vetenskapliga och publicerade på 2000-talet. Forskningarnas innehåll är relaterbart till resultatet av studien som utförs i examensarbetet. Materialet fokuserar på användningen av AKK i förskolan och tangerar målgruppen barn i 1-5 års åldern, förskollärare samt övrig personal i förskolan. För att hitta forskningarna, har jag använt databaserna Pubmed.gov och Semantic Scholar.org. Jag har använt "AKK", "TAKK" och "Förskola" som sökord för att hitta forskning som handlar om alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) och tecken som alternativ alternativ och kompletterande kommunikation (TAKK). Jag har alltså valt att använda

specifika sökord som är kopplade till undersökningen. Jag har även kombinerat dessa sökord för att kunna hitta ytterligare information. För att avgränsa mängden litteratur, har jag använt källor som är gjorda på 2000-talet, medan jag har exkluderat källor som är gjorda innan 2000-talet. Datainsamlingen är avgränsad till information som svarar på forskningsfrågorna och som gynnar syftet för undersökningen.

3.1 Gester förbereder för tidig språkutveckling

En studie av Iverson & Goldin-Meadow (2005) visar att småbarn använder sig av gester för att uttrycka önskemål och tankar, innan de har utvecklat sitt talspråk. När småbarn använder sig av kroppsspråket, är den kognitiva ansträngningen mindre eftersom informationen tas in via synen och inte via hörseln. Småbarns tidiga språkutveckling kan underlättas av gester och användningen av kroppsspråket i samband med det talade språket. I studien upptäcktes en koppling mellan gester och utvecklandet av småbarns språkssystem. Användningen av gester i ett tidigt skede i samband med det talade språket kan även påverka småbarnens framtida språkutveckling. Detta innebär att tidiga gester kan förbereda småbarn för en språkutveckling i ett senare livsskede (Iverson & Goldin-Meadow 2005 s. 367-371).

3.2 Teckenspråk och det talade språket utvecklar ordförrådet

I en studie av Lederer & Battaglia framkommer det att barn har nytta av att bli exponerade för både teckenspråk och det talade språket, eftersom dessa påskyndar språkutvecklingen. Barn som ligger efter i sin språkutveckling kan uppnå goda språkkunskaper i ett senare livsskede, men utvecklingen kan ske i långsammare takt. Lederer & Battaglia (2015 s. 18-31) hävdar att barn behöver bli exponerade för både teckenspråk och det talade språket i samband med aktiviteter för att ordförrådet ska utvecklas på ett effektivt sätt. Språkunderrättningsmetoder som rekommenderas för barn som är döva, kan även användas för barn utan funktionsnedsättningar. Till dessa metoder hör att fånga barnets uppmärksamhet genom kroppsberöring i samband med uppmaningar, ögonkontakt vid användning av teckenspråk samt tydliga ansiktsuttryck och munrörelser vid tecknandet. Föräldrar och professionella kan även teckna på ett överdrivet sätt, där tecknandet sker långsamt och tydligt.

3.3 Användningen av AKK i förskolan

I en annan studie av Barker et al. (2013) framkommer det att barn med behov av alternativ och kompletterande kommunikation kan få bättre kommunikationsmöjligheter samt en effektivare språkutveckling ifall klasskamraterna också kommunicerar med olika AKK-metoder. Barn utan stödbehov kan alltså ha en inverkan på barn i gruppen som har behov av AKK i vardagen. Barn med stödbehov, som inte går i specialklasser utan i vanliga förskoleklasser, kan hamna tillbringa en stor del av sin förskoletid i miljöer där varken behovet eller kunskaper kring AKK-metoder finns. Barker et al. (2013 s. 334-346) hävdar att det finns en brist på förskollärare som är utbildade tillräckligt väl för att implementera AKK-metoder i förskoleklassens undervisning och verksamhet. Barker et al. menar även att förskollärare som saknar information och utbildning kring AKK-metoder, har en lägre tröskel för att bortprioritera användningen av AKK i förskoleklassen.

3.4 Tidiga insatser av AKK i förskolan

I en studie av Ronski et al. (2015) visar det sig att användningen av AKK i ett tidigt skede kan ha en positiv inverkan på småbarns språkutveckling samt språkkunskaper. AKK kan erbjuda småbarn ett sätt att kommunicera redan i ett tidigt skede, när språket fortfarande håller på att utvecklas. Barn mellan 0-3 års åldern kan även ha en fördröjd språkutveckling eller funktionsnedsättningar som kräver tidiga insatser av AKK. Ronski et al. (2015 s. 181-202) påpekar att kravet på att professionella utbildar sig om användningen av AKK i förskolan, inte är tillräckligt stort. Författarna menar att större krav bör ställas på professionella, för att de skall införa tidiga insatser av AKK för småbarn som går i förskolan.

3.5 Att stödja barns språkutveckling i förskolan

Ytterligare en studie av Whorall & Cabell (2016) visar att förskollärare har möjligheten att stödja barns språkutveckling i förskolan genom att engagera barn i målmedvetna samtal som inkluderar avancerade ord, utmanande ämnen och öppna frågor. Kvaliteten på samtalen som sker mellan förskollärare och förskolebarnen kan alltså påverka barnens språkutveckling. Målmedvetna samtal ger barnen möjligheter att förbättra ordförrådet, läsförmågan och sina syntaktiska kunskaper. Enligt Whorall & Cabell (2016 s. 335-341) struntar förskollärare ofta i att engagera barn i målmedvetna samtal som bygger barnens

språkkunskaper och därför är det ytterst viktigt att förskollärare satsar på att engagera barn i dessa typer av samtal under förskoledagen.

4 TEORETISK REFERENSRAM

I följande kapitel presenteras studiens teoretiska referensram, som är Jonas Aspelins teori om vikten av relationskompetensen i människonära yrken samt Bent Madsens teori om socialpedagogens fem kompetenser. Aspelin har skrivit en bok som heter "Lärares relationskompetens. Vad är det? Hur kan den utvecklas?". I boken presenterar Aspelin en analysmodell som baserar sig på flera olika teorier om relationer. Madsen har skrivit boken "Socialpedagogik" i vilken han beskriver socialpedagogens kompetenser och hur de kan användas.

4.1 Relationskompetens i människonära yrken

Aspelin har fått inspiration för sin analysmodell från filosofen Martin Buber som har påpekat hur det viktigaste i människans tillvaro är mötet med andra människor. Buber menar även att människan existerar genom att möta andra människor på ett äkta sätt. Buber lyfter fram den etiska aspekten i möten med andra människor. Buber menar att vi människor bör visa tillit till andra och göra saker som andra människor kan ha nytta av. För pedagoger innebär detta att varje elev ska bemötas på ett sätt som är gynnsamt för eleven. Aspelin har även fått inspiration från Nel Noddings teori om hur omsorgsrelationen är ytterst viktig för oss människor. Noddings menar att det finns två olika typer av omsorg. Hon kallar den första typen för den naturliga omsorgen, som innebär att vi hjälper andra människor omedvetet och omedelbart. Hon menar att vi människor gör detta eftersom det hör till vårt naturliga sätt att vara. Noddings kallar den andra typen av omsorg för den etiska omsorgen. Den etiska omsorgen är mer genomtänkt och planerad. Aspelin lyfter fram hur både den etiska och den naturliga omsorgen är lika viktiga inom pedagogiken, samtidigt som den naturliga omsorgen är fundamental. Aspelin tycker att den naturliga omsorgen inte får bortprioriteras, utan att den bör alltid vara en del av relationen mellan elev och lärare (Skolverket 08.11.2018).

Aspelins analysmodell lyfter fram tre olika aspekter av relationskompetensen som består av tre delkompetenser. Dessa delkompetenser är den kommunikativa kompetensen, socioemotionella

kompetensen och differentieringskompetensen. Den kommunikativa kompetensen innebär att läraren bemöter eleverna på ett sätt som är inbjudande. Läraren ska även se till att eleverna får utvecklas och att de upplever undervisningen som meningsfull. Förutom det talade språket är lärarens icke-verbala kommunikation som miner, gester och kroppsspråk också en viktig del den kommunikativa kompetensen. Den socioemotionella kompetensen förutsätter att läraren kan bygga på elevernas stolthetskänslor, samtidigt som läraren ger eleverna möjlighet att överkomma skamkänslor på ett effektivt sätt. Differentieringskompetensen handlar om att läraren kan tillsammans med eleverna, hitta en balans mellan närhet och avstånd (Aspelin 2018 s. 49-51). En lärare med relationskompetens bygger goda relationer och använder sig av ett förhållningssätt som främjar elevernas utveckling och skapar en god miljö för lärandet. Aspelin skriver i sin bok om hur relationskompetensen en personlig kompetens som kan utvecklas genom observationer av undervisningen. Enligt Aspelin ska en lärare bli observerad av sina kollegor medan hen undervisar, för att sedan kunna få en återkoppling om hur bra den relationella kompetensen är. Aspelin poängterar hur viktigt det är att följa upp observationerna genom att diskutera med sina kollegor, för att kunna utveckla sin relationella kompetens (Aspelin 2018 s. 126-130).

4.2 Socialpedagogens fem kompetenser

Madsen (2001 s. 226-233) har en teori om socialpedagogens fem olika kompetenser, vilka han skriver om i sin bok. Madsen har skapat en bildningsblomma, i vilken han har placerat de fem kompetenserna. Blommans blad delar kompetenserna i fyra olika delar som kallar för hjärta, hjärna, händer och tunga. De fyra olika kompetenserna är den kommunikativa, expressiva, produktiva och den analytiska kompetensen. I mitten av bildningsblomman finns den femte kompetensen, som kallas för handlingskompetensen. Den femte kompetensen är en kombination av de fyra kompetenserna. Enligt Madsen ska socialpedagogen ha dessa fem kompetenser för att kunna börja jobba inom sitt yrke. Den kommunikativa kompetensen finns i tungan och den handlar om kommunikation, bemötande och respekt. En socialpedagog med kommunikativ kompetens bemöter klienten på ett respektfullt sätt och kommunicerar på ett sätt som får klienter att känna sig hörda och förstådda. Den expressiva kompetensen finns i hjärtat och den förutsätter att socialpedagogen skapar en estetisk och emotionellt stimulerande upplevelse för klienten, samtidigt som pedagogen ger klienten utrymme för att utföra aktiviteten. Den produktiva kompetensen finns i handen och den innebär att socialpedagogen kan se på helheten och använda sig av sina tidigare erfarenheter och färdigheter för att göra aktiviteten lämplig för målgruppen. Socialpedagogen ska även kunna lösa problem som hindrar klienten från att kunna uppnå

målsättningarna med aktiviteten. Den analytiska kompetensen finns i hjärnan och den handlar om att socialpedagogen kan analysera och bearbeta resultatet för att kunna se vilka möjligheterna är för framtiden. Handlingskompetensen förutsätter att socialpedagogen kan kombinera och använda alla de fyra kompetenserna i reflekterade och praktiska handlingar.

5 SYFTE OCH FORSKNINGSPRÅGOR

Syftet med studien är att undersöka hur förskollärare använder sig av alternativ och kompletterande kommunikation (AKK), för att kommunicera med barn i förskolan.

Forskningsfrågor:

- I vilka situationer beskriver förskollärare att de använder AKK för att kommunicera med barn i förskolan?
- Vilka fördelar upplever förskollärare med användandet av AKK i undervisningen?
- Vilka utmaningar upplever förskollärare att de har i användandet av AKK för att kommunicera med barn i förskolan?

6 METODVAL

Eftersom studiens syfte är att undersöka hur förskollärare använder sig av AKK för att kommunicera med barn i förskolan, har jag valt att utföra en kvalitativ studie med intervjuer. Syftet med intervjuerna är att ta reda på förskollärares subjektiva upplevelser kring användningen av AKK. En kvalitativ studie lämpar sig bra för denna undersökning, eftersom den är flexibel och ger en insikt i förskollärarnas uppfattningar och erfarenheter. Den kvalitativa metoden intervju är även en lämplig metod eftersom jag vill ta reda på informanternas erfarenheter.

Jag har valt att utföra halvstrukturerade intervjuer, där jag planerar i förväg vilka ämnen och underfrågor jag tar upp under intervjun. Halvstrukturerade intervjuer ger intervjuerna struktur genom en specifik uppsättning av frågor, samtidigt som de ger informanterna möjligheten att dela med sig egna synvinklar och erfarenheter. Henricson (2012 s. 115) skriver i sin bok om hur forskaren bör vara flexibel och följsam mot deltagare, miljön och möjliga förändringar under datainsamlingen vid kvalitativ metod. Därför valde jag att utföra halvstrukturerade intervjuer, som ger studien flexibilitet.

Vid halvstrukturerade intervjuer bestäms även svarsalternativen av den som blir intervjuad, vilket ger undersökningen ytterligare flexibilitet. Jag har valt att utföra halvstrukturerade intervjuer eftersom jag vill samla in djupare kunskap som inte är begränsade av enkäter med färdiga svarsalternativ. Efter att jag har gjort intervjuguiden med bestämda frågor, kommer jag att intervju informanterna. Alla informanter får likadana frågor och detta underlättar analys- och jämförelseprocessen. Jag har bestämt intervjufrågorna i förväg för att uppnå en högre validitet. När jag som intervjuare inte behöver improvisera under intervjun, minskar risken för att jag skulle glömma bort väsentliga frågor som i sin tur kan minska undersökningens validitet.

6.1 Datainsamling

Datainsamlingen kommer att ske genom halvstrukturerade intervjuer som utförs vid förskolan under förskolläraernas arbetstid. Tre förskollärare kommer att bli intervjuade angående sin användning av alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) på arbetsplatsen, efter att de gett sitt samtycke för deltagandet. Svaren på intervjufrågorna bandas in som ljudinspelningar, som sedan transkriberas inför analys- och skrivandeprocessen. Intervjuerna genomförs enligt överenskommelse vid varierande tidpunkter som gynnar förskolans verksamhet. Intervjuerna kommer att utgå från intervjuguiden som fungerar som ett underlag vid intervjuerna. Intervjufrågorna är utformade efter tre olika teman. Dessa tre teman är situationer där AKK används i förskolan, fördelar med användningen av AKK samt utmaningar med användningen av AKK. Enligt Bryman (2018) bör intervjufrågorna vara utformade enligt olika teman för att man ska kunna utföra en tematisk analys, som jag planerar att göra. En tematisk analys går ut på att koppla ihop de teman som framkommer i bearbetningen, med teman som finns i forskningsfrågorna (Bryman 2018).

6.2 Urval

För att hitta informanterna som ska delta i studien för mitt examensarbete, kommer jag att använda mig av ett snöbollsurval. Christoffersen & Johannessen (2015) skriver om hur ett snöbollsurval är en rekryteringsstrategi som förutsätter att informanter som har mera kunskap om ämnet som studien handlar om, blir valda som informanter för undersökningen. För att kunna utföra ett snöbollsurval kommer jag att fråga rektorn på förskolan om vilka förskollärare använder sig av AKK i sitt arbete. Jag har valt att enbart intervjua förskollärare som jobbar med AKK, för att säkerställa att svaren på intervjufrågorna innehåller förskollärares egna erfarenheter av användningen av AKK. När jag har fått reda på vilka av personalen har mest kunskap och erfarenhet av AKK, kommer jag att fråga om de som har mest kunskap vill delta i undersökningen. Till slut kommer jag att välja tre personer som är intresserade av att delta i studien och intervjua dem. Jag valde snöbollsurvalet som metod eftersom den lämpar sig för en kvalitativ studie och är en lätt metod att använda sig av för att hitta informanter med kunskap och erfarenhet av ämnet.

6.3 Genomförande

Intervjuerna kommer att genomföras vid förskolan under arbetstid. Jag ska genomföra tre stycken intervjuer under två veckors tid. Henricson skriver i sin bok om hur det oftast finns ett mindre antal informanter i kvalitativa studier. Han menar att det är viktigt att hitta färre personer som kan beskriva sina erfarenheter på ett djupt sätt, än att hitta många deltagare som endast berättar ytligt om sina erfarenheter (Henricson. 2012, s.115). Jag har valt att genomföra intervjuerna under två veckor, eftersom jag vill att informanterna ska få möjligheten att delta i intervjun vid ett lämpligt tillfälle som passar verksamheten. Jag kommer att genomföra största delen av intervjuerna mellan kl.6:30 och kl.8:00 då det finns färre barn och fler pedagoger på plats vid förskolan. Innan intervjuen, ska jag informera deltagarna om undersökningens syfte genom ett informationsbrev. Innan intervjun kommer jag även att fråga om deltagarna hade erfarenheter av att jobba med AKK-metoder för att kunna säkerställa att de intervjuade kunde delta i intervjun och besvara frågorna.

Jag har valt att enbart intervjua förskollärare som har erfarenheter av att jobba med AKK-metoder, medan barnskötare eller övrig personal inte får delta i studien. Intervjuernas längd kommer att vara ca 20 minuter. Jag kommer att bända in svaren på intervjufrågorna i form av ljudinspelningar. De

intervjuade ska bli informerade om att intervjuerna bandas in som ljudfiler i förväg via informationsbrevet. Jag valde att banda in intervjuerna för att sedan kunna lyssna igenom det som sades under intervjun, för att undvika missstolkningar eller att glömma bort något väsentligt. Denscombe (2018 s. 228) skriver om hur man skall undvika att missa väsentlig information genom att sätta sig själv i informanternas svar.

6.4 Bearbetning och analys av data

Jag börjar bearbetningen av datan med att jag lyssnar flera gånger igenom ljudinspelningarna från intervjuerna, för att kunna transkribera det som sades under intervjuerna. Efter det läser jag igenom anteckningarna från intervjuerna och skriver ner citaten ordagrant, utan att ändra innehållet så att läsaren kan ta reda på det som sades under intervjuerna. Efter detta jämför jag informanternas utlåtanden för att hitta likheter och skillnader mellan svaren på intervjufrågorna.

Jag har planerat intervjufrågorna efter tre forskningsfrågor som berörde examensarbetets tema "alternativ och kompletterande kommunikation". Detta underlättar analyseringen av datan i och med att jag använde mig av en tematisk analys. Jag strävar efter att hitta kopplingar mellan forskningsfrågorna och datan som jag har samlat genom intervjuerna. Den tematiska analysen i min studie går alltså ut på att jag hittar likheter och skillnader mellan svaren som jag får på intervjufrågorna, för att sedan kunna besvara forskningsfrågorna i studien. Henricson (2012 s. 116) skriver i sin bok om hur det är viktigt att även tänka på syftet av studien vid analysen. Enligt Bryman (2018 s. 703) är det viktigt att hitta teman som är förknippat med forskningens inriktning och forskningsfrågorna, när man ska utföra en tematisk analys. Bryman (2018 s. 703) beskriver teman som en typ av grupp eller kategori som författaren har baserat på sin data.

6.5 Etiska överväganden

Innan jag utförde intervjuerna, anhöll jag om forskningslov från förskolans bidträdande rektor. Forskningsetiska delegationen (2012) beskriver hur man kan följa god vetenskaplig praxis genom att anhölla om forskningslov innan forskningen inleds. Informanterna som deltog i studien fick information om mig, min handledare samt min läroanstalt via ett informationsbrev. Informationsbrevet innehöll även information om undersökningens syfte, innehåll samt vilka forskningsetiska principer som skulle följas under undersökningen. Informanterna som deltog i undersökningen gav sitt samtycke för deltagandet, via en samtyckesblankett. Samtyckesblanketten innehöll information om undersökningen samt hur datan som samlades från intervjuerna, skulle bearbetas och bevaras. Forskningsetiska delegationen (2012) hävdar att en korrekt förvaring av resultat och forskningsdata hör till god vetenskaplig praxis. I samtyckesblanketten nämndes det att deltagandet i intervjun var frivilligt samt att deltagandet kunde annulleras enligt informanternas önskemål. Enligt anvisningarna som är publicerade av Forskningsetiska delegationen (2012) bör informanterna som deltar i undersökningen ge sitt godkännande för hur förvaringen och användningen av forskningsdatan kommer att ske, innan undersökningen inleds. I samtyckesblanketten nämndes det även att datan skulle hanteras konfidentiellt och att inga namn eller andra personliga uppgifter skulle publiceras i examensarbetet. Enligt Patel & Davidson (2019 s. 289) är samtycke, information och konfidentialitet viktiga forskningsetiska principer.

7 Resultatredovisning

I följande kapitel presenteras undersökningens resultat. Intervjuerna som utfördes med de tre förskollärare som deltog i undersökningen har blivit inspelade, transkriberade och tematiserade. Undersökningens resultat presenteras under tre olika rubriker som är skapade utifrån forskningsfrågorna. Rubrik 1 behandlar forskningsfrågan “I vilka situationer beskriver förskollärare att de använder AKK för att kommunicera med barn i förskolan?”. Rubrik 2 behandlar forskningsfrågan “Vilka fördelar upplever förskollärare med användandet av AKK i undervisningen?” och rubrik 3 behandlar forskningsfrågan “Vilka utmaningar upplever förskollärare att de har i användandet av AKK för att kommunicera med barn i förskolan?”. Förskollärarna som har deltagit i undersökningen presenteras som förskollärare 1, 2 och 3 så att inga namn eller andra personliga uppgifter blir publicerade i examensarbetet.

7.1 Situationer där förskollärare använder sig av AKK i undervisningen

Under intervjuerna framkom det att förskollärarna använder AKK i form av ett dagsschema i form av bilder, eftersom det förtydligar vad som ska hända under dagen. Förskollärarna anser att alla barnen visade intresse för dagsschemat genom att peka på bilderna under dagens lopp.

Förskollärare 1 och 2 använder ett bildstöd vid toalettsituationer för att visa barnen i vilken tur och ordning man gör olika saker vid tvättstället. Dessa förskollärare upplever att endast vissa barn i gruppen har nytta av bildstödet vid toalettsituationer och därför används stödet enligt behov. Förskollärare 3 använder sig däremot av bildstöd i form av en aktivitetstavla, som innehåller bilder av olika aktiviteter som barnen får välja mellan. Förskolläraren upplever att bilderna hjälper barnen att välja mellan olika aktiviteter samt att aktivitetstavlan är uppskattad av barnen. Förskollärare 3 uttryckte sig på följande sätt:

“Våra barn har använt sig mycket av vår aktivitetstavla med bildstöd på olika aktiviteter som barnen får välja mellan. Då får barnen sätta sitt namn under den aktiviteten som dom väljer och den tavlan är väldigt uppskattat av barnen”

Förskollärare 1 och 2 tecknar vid matsituationer, för att berätta vilken mat som ska serveras samt för att kommunicera med barnen under måltiderna. Förskollärare 2 uttryckte sig på följande sätt:

“Till exempel vid lunchen så ser man ju att små barnen har mycket nytta av tecken, dom som inte har språket. Då vi sitter vid matbordet, kan man ju se helt plötsligt att barnen sitter och tecknar och då kan dom ju göra sig förstådda”

Alla tre förskollärare använder ett bildstöd i hallen som visar barnen vilka kläder de behöver ta på sig innan utevistelsen. Förskollärare 1 och 3 anser att barnen blir mer självständiga när de har tillgång till bildstöd i hallen. Förskollärare 3 uttryckte sig på följande sätt:

“Vi har även använt ett bildstöd i hallen, för att förtydliga vilka kläder barnen behöver ta på sig när vi ska gå ut. Bildstödet gör ju att barnen klarar sig mer själva, vilket de oftast också strävar efter”

Alla tre förskollärare tecknar samtidigt som de använder sig av bildstöd eftersom de anser att vissa barn i gruppen kommunicerar bättre med hjälp av tecken än med bilder. Förskollärare 1 och 2 tecknar ofta när de kommunicerar med hela barngruppen eftersom de anser att tecken är lättillgängliga och intressanta för barnen. Förskollärare 3 använder däremot ofta bildstöd när hon kommunicerar med hela barngruppen och tecken när hon kommunicerar med enskilda barn, eftersom det känns mer naturligt. Förskollärare 1 uttryckte sig på följande sätt:

“Det är ju lättare att använda sig av tecken för att man har ju liksom alltid med sig händerna. Bildstöd måste man ju oftast gå och hämta, vilket inte alltid är möjligt”

Förskollärare 2 använder sig oftast av tecken i samband med bilder och samtidigt brukar hon även förklara orden som tecknas och finns på bildstödet, för att barnen ska kunna förstå både tecknen och bildstödet bättre. Förskollärare 2 uttryckte sig på följande sätt:

“Dels tecknar vi ju och så säger vi orden samtidigt som barnen ser det också på bilder som sitter uppe på väggen”

7.2 Eventuella fördelar med användningen av AKK i undervisningen

Alla tre förskollärare anser att AKK stöder alla barns språkutveckling och bidrar till att vardagen blir mer tydlig. Förskollärare 1 anser att AKK förstärker undervisningen genom att förtydliga det som pedagogerna har att säga. Förskollärare 2 anser att tecken hjälper barn som inte än har utvecklat talspråket, att bli mer delaktiga. Förskollärare 3 hävdar att barnen har det lättare att både lyssna och förstå det som pedagogerna säger, när AKK används i undervisningen. Förskollärare 3 uttryckte sig på följande sätt:

“När jag använder mig av bildstöd eller tecken i undervisningen, är det lättare att få med sig hela barngruppen och få barnen att förstå vad jag menar. Då slipper jag upprepa mig flera gånger”

Förskollärare 1 och 2 upplever att barnen har nytta av tecken vid sångsamlingen. Förskollärare 1 anser att barnen har nytta av att teckna under sångsamlingen, eftersom barnen lär sig nya tecken samtidigt som de lär sig nya sånger. Förskollärare 2 anser att de yngre barnen som inte än har utvecklat talspråket har nytta av att tecken vid sångsamlingen. Förskollärare 2 uttryckte sig på följande sätt:

“Att lära sig tecken vid sångsamlingen är bra, speciellt för de yngre barnen som inte än har utvecklat talspråket, eftersom de får möjligheten att vara delaktiga i sångsamlingen genom att teckna”

Förskollärare 2 tycker även att det är en fördel att använda sig av tecken när man kommunicerar med hela barngruppen, eftersom de äldre barnen är duktiga på att teckna för de yngre barnen som inte än har utvecklat talspråket. Förskollärare 2 uttryckte sig på följande sätt:

“Man kan ju ofta se att de äldre barnen tecknar för att kommunicera med de yngre barnen som inte har språket än och då ser man ju att de har lärt sig och att alla kan ha nytta av tecken”

7.3 Eventuella utmaningar med användningen av AKK i undervisningen

Alla tre förskollärare anser att det är utmanande att komma ihåg och lära sig nya tecken. Enligt förskollärare 1 kan även barnen glömma vissa tecken eller hitta på egna tecken, vilket leder till att barnen börjar teckna fel eller på ett annorlunda sätt än de vuxna. Förskollärare 1 och 2 anser att det är svårt att hitta rätt plats för bildstödet, för att göra det tillgängligt för både de vuxna och barnen. En annan utmaning är att barnen plockar ner eller förstör bildstödet när det finns nära till. Då tycker förskollärare 1 och 2 att det är svårt att göra bildstödet tillgängligt utan att barnen förstör det. Förskollärare 1 uttryckte sig på följande sätt:

“Ibland plockar barnen ner vissa bilder från bildstödet och när bilder fattas eller är på fel plats, blir ju bildstödet oanvändbart”

En utmaning som förskollärare 1 och 2 upplever med användningen av AKK, är att förskollärare inte får lära sig om användningen AKK under studietiden. Förskollärare 1 och 2 fått kunskap om användningen av AKK i arbetslivet, genom att gå två kurser om användningen av TAKK-tecken, som arbetsplatsen erbjuder kostnadsfritt. Förskollärare 3 har gått en kurs om användningen av TAKK-tecken kostnadsfritt, via arbetsplatsen. Alla tre förskollärare upplever att de vill utbilda sig vidare i användningen av AKK.

Förskollärare 2 uttryckte sig på följande sätt:

“Det vore bra att börja lära sig om AKK redan som elev, eftersom det tar ju tid att bygga upp en ny kompetens”

Förskollärare 3 anser att det är svårt att utbilda sig vidare i användningen av AKK under arbetstiden, när det inte finns tillräckligt med personal eller vikarier. Förskollärare 3 påpekar att det är svårt att hitta motivationen för att skaffa ny kunskap om användningen av AKK, när det finns så mycket annat att göra och fokusera på under arbetstiden. Förskollärare 3 uttryckte sig på följande sätt:

“Alltså jag tänker att utbildning är ju aldrig fel men att hitta motivation för att utbilda sig vidare om AKK under arbetstid är ju svårt, när det finns så mycket annat att tänka på när man jobbar. Nu är det ju så svårt också att hitta vikarier när man ska själv vara borta på någon utbildning”

En utmaning som förskollärare 1 har upplevt är att hon behöver mer kunskap om hur man kan använda AKK i samband med IKT (Informations- och kommunikationsteknik). Förskollärare 1 anser att man borde kunna använda sig av olika program och “appar” i stället för att själv leta efter AKK-material via nätet, vilket tar en lång tid. Förskollärare 1 uttryckte sig på följande sätt:

“Jag tycker att jag saknar lite kunskap om hur man kan använda AKK tillsammans med IKT, alltså hur man kan jobba med det. Det finns ju appar för bildstöd på lärplattan men jag tycker ändå att det saknas kunskap och möjligheter att använda dem på förskolan. När man ska göra ett eget bildstöd så får man ju sitta och leta efter bilder jättelänge”

8 Resultatdiskussion

I följande kapitel diskuteras undersökningens resultat, kopplat till dess bakgrund, tidigare forskning, teoretiska referensram, syfte och forskningsfrågor. I slutet diskuteras egna slutsatser utifrån det som framkommit.

8.1 När och hur AKK används

Alla tre förskollärare tecknade samtidigt som de använde sig av bildstödet, eftersom de ansåg att vissa barn i gruppen kommunicerade bättre med hjälp av tecken än med bilder. Detta kan kopplas till Aspelin som skriver om hur en socialpedagog med kommunikativ kompetens bemöter sin elev på ett sätt som är gynnsamt för eleven. Enligt Aspelin (2018 s. 49-51) bör även socialpedagogen kommunicera på ett sätt som får klienten att känna sig hörd och förstådd. Förskollärare 1 och 2 tecknade ofta när de kommunicerade med hela barngruppen eftersom de ansåg att tecknen var lättillgängliga och intressanta för barnen. Aspelin (2018 s. 49-51) skriver även om hur en socialpedagog med kommunikativ kompetens bemöter eleverna på ett sätt som är inbjudande.

Under intervjuerna framkom det att förskollärarna använde sig av AKK i form av ett dagsschema med bilder, eftersom det förtydligar vad som ska hända under dagen. Även Edfelt et al. (2019 s. 68-71) menar att en upprepning av vardagliga rutiner underlättar barnens tillvaro eftersom barnen får veta vad som ska hända under dagen och vet hur de ska agera.

Förskollärare 3 använder sig av bildstödet i form av en aktivitetstavla, med olika aktiviteter som barnen får välja mellan. Detta kan kopplas till läroplanen, där det står att barnen ska få känna sig delaktiga och ha inflytande i sin läroprocess, genom att få möjligheten till att bilda egna uppfattningar, uttrycka sina åsikter samt göra val i sin läroprocess (Skolverket 2018).

8.2 Fördelar med AKK

Förskollärare 1 och 2 berättade om hur tecken hjälper barn som inte än har utvecklat talspråket att bli mer delaktiga, vilket kan kopplas till att förskolepersonal ska kunna erbjuda barnen möjligheten till att kunna vara delaktiga i aktiviteter (UNICEF Sverige 2009).

Förskollärare 2 berättade under sin intervju om hur en fördel med användningen av AKK med hela barngruppen, var att de äldre barnen lärde de yngre barnen nya tecken. Detta kan jämföras med Barker et al. (2013) som skriver om hur barn med behov av alternativ och kompletterande kommunikation kan få bättre kommunikationsmöjligheter samt en effektivare språkutveckling, ifall klasskamraterna också kommunicerar med olika AKK-metoder.

Förskollärare 1 och 3 ansåg att barnen blir mer självständiga när de har tillgång till bildstödet i hallen och vet vilka kläder de behöver ta på sig innan utevistelsen. Även Edfelt et al. (2019 s. 56-57) menar att barn behöver förstå vilka kraven för deras agerande är, för att kunna lita på sin förmåga att uppfylla kraven.

Förskollärare 1 och 2 upplevde att barnen hade nytta av tecken vid sångsamlingar, eftersom barnen lär sig nya tecken samtidigt som de lär sig nya sånger, vilket överensstämmer med Iversons & Goldin-Meadows studie som visar att småbarns tidiga språkutveckling kan underlättas av gester och användningen av kroppsspråket i samband med det talade språket (Iverson & Goldin-Meadow 2005 s. 367-371). Även Lederer & Battaglia menar att barn behöver bli exponerade för både teckenspråk och det talade språket i samband med aktiviteter för att ordförrådet ska utvecklas på ett effektivt sätt.

8.3 Utmaningar med AKK

En utmaning som förskollärare 1 upplevde, var att hon behövde mer kunskap om hur man kan använda AKK i samband med IKT (Informations- och kommunikationsteknik). Enligt Heister Trygg et al. (1998 s. 202) bör personalen ha kunskap om hanteringen av olika kommunikationshjälpmedel i undervisningen för att kunna utveckla samspelet och delaktigheten i barngruppen.

En utmaning som förskollärare 1 och 2 upplevde med användningen av AKK, var att de inte fick lära sig om användningen AKK under studietiden. Barker et al. hävdar att det finns en brist på förskollärare som är utbildade tillräckligt väl för att implementera AKK-metoder i förskoleklassens undervisning och verksamhet.

Förskollärare 3 påpekade hur svårt det är att hitta motivationen för att skaffa ny kunskap om användningen av AKK, när det finns så mycket annat att göra och fokusera på under arbetstiden. Heister Trygg et al. (1998 s. 202) skriver om hur det krävs att personalen har motivation till att utveckla sin kunskap för att AKK ska användas i förskoleundervisningen. Barker et al. (2013 s. 334-346) menar att förskollärare som saknar information och utbildning kring AKK-metoder, har en lägre tröskel för att bortprioritera användningen av AKK i förskoleklassen.

8.4 Slutsatser

Det är positivt att förskollärarna använder sig av AKK vid olika situationer och tidpunkter under hela dagen. Barn kan ha nytta av AKK vid olika situationer och därför är det viktigt att AKK används vid olika tillfällen som exempelvis vid måltider, samlingar eller toalettsituationer. När AKK används under hela dagen får även barn med kortare dagar på förskolan ta del av AKK.

AKK erbjuder tydlighet och struktur i vardagen, samtidigt som AKK stöder alla barns språkliga utveckling. Förskollärarens uppgift är att se till att alla barn får likvärdiga möjligheter att utvecklas och lära sig, vilket även innebär att förskollärare bör se till att alla barn får tillgång till AKK.

Bildstöd borde vara tillgängligt för både personalen och barnen, vilket kan vara en utmaning framför allt i barngrupper där barnen plockar ner eller sliter i bilder som finns på väggen. När personalen hamnar skapa nytt bildstöd varje gång det förstörs av barnen, slösas både planeringstid och förskolans material. Förskolan behöver en mer hållbar lösning för att göra bildstödet tillgängligt för alla. Detta kunde exempelvis vara en tavla eller ett skåp vars innehåll endast kan ändras av de vuxna samtidigt som bildstödet är tillgängligt för barnen. Jag har jobbat vid en förskola där bildstödet förvarades under en plexiglasskiva, vilket fungerade utmärkt för både barnen och de vuxna.

Det är oroväckande att förskollärarna, upplevde att de behöver mer kompetens inom AKK. Förskollärarnas kunskapsbrist inom AKK kan leda till att barnen inte får möjligheten att utvecklas och lära sig på bästa möjliga sätt. Det är även oroväckande att förskollärarna som intervjuades inte har fått lära sig om användningen av AKK under sin förskolläraryrkesutbildning. I stället har förskollärarna behövt utbilda sig om användningen av AKK senare i arbetslivet, vilket är ogynnsamt med tanke på att kunskaper inom AKK kan behövas så fort de börjar jobba. Enligt Heister Trygg et al. (1998 s. 202) bör personalen planera och förbereda användningen av AKK redan innan undervisningen inleds, för att säkerställa att barnen får goda förutsättningar för ett fungerande samspel och delaktighet i undervisningen redan från skolstarten.

När jag själv började jobba i en förskola, hade jag inga kunskaper om AKK samtidigt som det fanns behov av AKK bland barnen. Eftersom jag saknade kunskaper om användningen av AKK, fick mina kollegor ta över när AKK skulle användas i olika situationer. Enligt Heister Trygg (2004 s. 82) är det inte hållbart att endast en lärare i arbetslaget utbildar sig inom AKK och sedan ansvarar för att utbilda kollegorna. Heister Trygg menar att pedagogerna inte själva kan bära ansvaret för att kompetens inom AKK finns på arbetsplatsen, utan att rektorn bör ansvara för att resurserna fördelas på ett jämlikt sätt så att alla pedagoger har samma möjlighet att utbilda sig.

Alla förskollärare borde få möjligheten att lära sig hur man använder sig av AKK innan arbetslivet, så att alla barn i förskolan får likvärdiga möjligheter och tillgång till AKK. Rowski et al. (2015 s. 181-202) anser att kravet på att professionella utbildar sig om användningen av AKK i förskolan, inte är tillräckligt stort. Författarna menar att större krav bör ställas på professionella, för att de skall införa tidiga insatser av AKK för småbarn som går i förskolan.

9 Metoddiskussion och fortsatt forskning

Fördelar med den valda metoden var att den halvstrukturerade intervjun gav informanterna möjligheten att berätta om sina erfarenheter och uppfattningar på ett flexibelt sätt. Den valda metoden lämpade sig även bra för undersökningens syfte och forskningsfrågorna som handlade om att undersöka informanternas erfarenheter och uppfattningar. Det var lätt att hitta förskollärare som ville delta i undersökningen och bli intervjuade, när jag själv hade jobbat vid olika förskolor i samma område som använder sig av AKK. En halvstrukturerad intervju var en lätt och effektiv metod för att samla in en stor mängd kunskap inom en kort tid. Intervjuernas öppna frågor uppmuntrade informanterna att ge mer personliga och genomgående svar. Inspelningarna av intervjuerna var till stor nytta vid transkriberingen och skrivandet av resultatdiskussionen. Det var lätt att få med allt som sades under intervjuerna, när all information fanns som en inspelning som man lätt kunde återkomma till vid behov.

En nackdel med den valda metoden var att jag inte fick möjligheten att stanna kvar efter intervjun och observera hur användningen av AKK såg ut i förskolan. All kunskap som jag fick om användningen av AKK i förskolan kom från intervjuerna, vilket ledde till att kunskapen blev begränsad och mindre trovärdig. Kunskapen kunde ha blivit mer genomgående och pålitlig, ifall jag hade kombinerat intervjuerna med observationer för att samla mer omfattande kunskap om AKK. Enligt Denscombe (2018 s. 293) stämmer informationen som man får genom intervjuerna inte alltid med verkligheten, vilket bevisar ytterligare att det kan finnas nackdelar med att endast använda sig av intervjuer. Det var problematiskt att hitta en lämplig tidpunkt för genomförandet av intervjuerna under arbetstid, på grund av personalbristen och förskolans begränsade antal av ostörda utrymmen. Det hade även varit lättare att komma överens om intervjuernas tidpunkter, ifall intervjuerna hade blivit genomförda efter förskollärarnas arbetstid.

Efter att ha undersökt hur förskollärare använder sig av alternativ och kompletterande kommunikation för att kommunicera med barn i förskolan, skulle det vara intressant att undersöka vilken effekt AKK

har på barnens språkutveckling. Det skulle även vara intressant att undersöka skillnader i förskollärares kunskap om AKK, genom att intervjua och observera personal som jobbar vid olika förskolor. Ett annat förslag till fortsatt forskning skulle vara att undersöka ifall förskollärare och barnskötare har en likvärdig kunskap om användningen av AKK och samma möjligheter till fortbildning. Dessa undersökningar skulle ge en värdefull insikt i hur alternativ och kompletterande kommunikation påverkar barnens språkutveckling samt hur AKK används av personal som jobbar vid olika förskolor.

KÄLLOR

- Aspelin, J., 2018, Lärares relationskompetens: Vad är det? Hur kan den utvecklas?, 1 uppl., Liber, Stockholm.
- Barker, R. M., Akaba, S., Brady, N. C., & Thiemann-Bourque, K., 2013, Support for AAC Use in Preschool, and Growth in Language Skills, for Young Children with Developmental Disabilities, Journal: Augmentative and Alternative Communication, 29, 334-346. Tillgänglig: Semantic scholar. Hämtad: 27.04.2022.
- Bryman, A., 2018, Samhällsvetenskapliga metoder. 3 uppl., Liber, Stockholm.
- Christoffersen, L., & Johannessen, A., 2015, Forskningsmetoder för lärarstudenter, 1 uppl., Studentlitteratur AB, Lund.
- Denscombe, M., 2018, Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna. 4 uppl., Studentlitteratur, Lund.
- Edfelt, D., Sjölund, A., Jahn, C., & Reuterswärd, M., 2019, Tydliggörande pedagogik i förskolan, 1 uppl., Natur & kultur, Stockholm.
- Forskningsetiska delegationen, 2012, God vetenskaplig praxis och handläggning av misstankar om avvikelser från den i Finland. Tillgänglig: <https://tenk.fi/sv/anvisningar-och-material/GVP-anvisningarna-2012> Hämtad: 4.5.2022.
- Heister Trygg, B., 2005, GAKK: om saker, bilder och symboler som alternativ och kompletterande kommunikation, 1 uppl., Södra regionens kommunikationscentrum, Malmö.
- Heister Trygg, B., 2004, TAKK: tecken som alternativ och kompletterande kommunikation, 2 uppl., Södra regionens kommunikationscentrum, Malmö.
- Heister Trygg, B., Andersson, I., Hardenstedt, L., Sigurd Pilesjö, M., 1998, Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) i teori och praktik, 1 uppl., Tryckfolket, Malmö.

Henricson, M., 2012, Vetenskaplig teori och metod: Från idé till examination inom omvårdnad, 1 uppl., Studentlitteratur AB, Lund.

Iverson, J. M., & Goldin-Meadow, S., 2005, Gesture paves the way for language development, Psychological science, 16, 367-371. Tillgänglig: Semantic scholar. Hämtad: 27.04.2022.

Lederer, S. H., & Battaglia, D., 2015, Using signs to facilitate vocabulary in children with language delays, Infants and Young Children. 28, 18-31. Tillgänglig: Semantic scholar. Hämtad: 27.04.2022.

Madsen, B., 2001, Socialpedagogik, 1 uppl., Studentlitteratur, Lund.

Patel, R., & Davidson, B., 2019, Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning, 5 uppl., Studentlitteratur AB, Lund.

Romski, M., Sevcik, R. A., Barton-Hulsey, A., & Whitmore, A. S., 2015, Early intervention and AAC: What a difference 30 years makes, Augmentative and Alternative Communication. 31, 181-202. Tillgänglig: Semantic scholar. Hämtad: 27.04.2022.

Riksdagen, 2010, Skollag (2010:800). Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800 Hämtad: 17.04.2022.

Skolverket, 2018, Läroplan för förskolan, Lpfö 18. Tillgänglig: <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d5aa/1553968116077/pdf4001.pdf> Hämtad: 17.04.2022.

Skolverket, 08.11.2018, Relationskompetensens filosofiska utgångspunkter. Tillgänglig: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/artiklar-om-forskning/relationskompetens-viktig-aspekt-av-lararprofessionen> Hämtad 27.04.2022.

Specialpedagogiska skolmyndigheten, 2022, Alternativ och kompletterande kommunikation, Tillgänglig: <https://www.spsm.se/stod/specialpedagogiskt-stod/sprak-och-kommunikation/alternativ-och-kompletterande-kommunikation/> Hämtad: 27.04.2022

UNICEF Sverige, 2009, Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter. Tillgänglig: <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten> Hämtad: 17.04.2022.

Whorrall, J., & Cabell, S. Q., 2016, Supporting children's oral language development in the preschool classroom, Early Childhood Education Journal. 44, 335-341. Tillgänglig: Semantic Scholar. Hämtad: 27.04.2022.

1177 Vårdguiden, 2017, FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Tillgänglig: <https://www.1177.se/Vasterbotten/sa-fungerar-varden/lagar-och-bestammelser/fns-konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning/> Hämtad: 17.04.2022.

Bilaga 1. Anhållan om forskningslov

Till biträdande rektor XXX vid XXX förskola

Jag heter Nea Djupsund och jag är på slutskedet i socionomprogrammet vid professionshögskolan Arcada. Jag ska skriva ett examensarbete som handlar om användningen av alternativ kompletterande kommunikation (AKK) i förskolan. Jag skulle vilja intervjua tre förskollärare som jobbar vid XXX förskola, för att undersöka förskollärares erfarenheter av alternativ kompletterande kommunikation (AKK). Intervjun samt skrivandet av examensarbetet genomförs på ett sätt som följer vetenskapsområdets forskningsetiska principer. Deltagandet i intervjun är frivilligt och intervjuerna genomförs i en ostörd miljö. Jag kommer att bända in svaren på intervjufrågorna som ljudfiler. Alla svaren på intervjufrågorna behandlas konfidentiellt, så att inga utomstående kan ta del av dem. Svaren används enbart för skrivandet av examensarbetet och efter att examensarbetet är färdigt och godkänt, raderas all data. Ingen utomstående ska kunna identifiera deltagarna. Deltagarna har rätt att avbryta sitt deltagande vid vilket skede som helst under intervjuerna.

2022-05-13, Skellefteå

Nea Djupsund, socionomstuderande, Professionshögskolan Arcada

Epost: XXX

Tel: XXX

Som min handledare fungerar Ingmar Sigfrids från Arcada,

Epost: XXX

Samtycke för undersökningen

Jag samtycker till att förskollärare vid XXX förskola får delta i undersökningen som beskrivs ovan

JA () NEJ ()

Rektorns underskrift _____ Ort och datum _____

Bilaga 2. Informationsbrev

Jag heter Nea Djupsund och jag är på slutskedet i socionomprogrammet vid professionshögskolan Arcada. Jag ska skriva ett examensarbete som handlar om användningen av alternativ kompletterande kommunikation (AKK) i förskolan. Jag skulle vilja intervjua tre förskollärare som jobbar vid XXX förskola, för att undersöka deras erfarenheter av alternativ kompletterande kommunikation (AKK). Intervjuerna genomförs enligt överenskommelse vid varierande tidpunkter som gynnar förskolans verksamhet. Intervjun samt skrivandet av examensarbetet genomförs på ett sätt som följer vetenskapsrådets forskningsetiska principer. Deltagandet i intervjun är frivilligt och intervjuerna genomförs i en ostörd miljö. Jag kommer att banda in svaren på intervjufrågorna som ljudfiler. Alla svaren på intervjufrågorna behandlas konfidentiellt, så att inga utomstående kan ta del av dem. Svaren används enbart för skrivandet av examensarbetet och efter att examensarbetet är färdigt och godkänt, raderas all data. Ingen utomstående ska kunna identifiera deltagarna. Deltagarna har rätt att avbryta sitt deltagande vid vilket skede som helst under intervjuerna.

Med vänlig hälsning,

Nea Djupsund, socionomstuderande, professionshögskolan Arcada

Ifall du är intresserad av att bli intervjuad kan du kontakta mig via epost eller telefon:

Epost: XXX

Tel: XXX

Som min handledare fungerar Ingmar Sigfrids från Arcada,

Epost: XXX

Bilaga 3. Samtyckesblankett

Jag samtycker till att Nea Djupsund får använda svaren från intervjun för skrivandet av sitt examensarbete vid professionshögskolan Arcada och jag har ingenting emot att intervjun bandas.

JA () NEJ ()

Informantens underskrift _____ Ort och datum _____

Bilaga 4. Intervjuguide

1. Situationer där AKK används i förskolan

-I vilka situationer har barnen mest nytta av AKK i förskolan? På vilka sätt har du använt AKK i dessa situationer?

-Vilka former av AKK använder du oftast för att kommunicera med barnen (t.ex. tecken eller bildstöd)?

-Använder du AKK när du kommunicerar med hela barngruppen eller med enskilda barn i barngruppen? Varför?

2. Fördelar med användningen av AKK i undervisningen

-Vilka fördelar kan barnen uppleva med användningen av AKK i undervisningen?

-Vilka fördelar har du som förskollärare upplevt med användningen av AKK i undervisningen?

-Kan alla barnen i gruppen ha nytta av AKK i undervisningen? På vilka sätt?

3. Utmaningar med användningen av AKK i undervisningen

-Vilka utmaningar har du upplevt med användningen av AKK i undervisningen?

-Har du gått någon utbildning i användningen av AKK i förskolan? Hur upplevde du utbildningen?

-Upplever du att du behöver utbilda dig vidare för att öka din kunskap om användningen av AKK i förskolan? Varför det/varför inte?

-Har du möjlighet att utbilda dig vidare om användningen av AKK kostnadsfritt via arbetsplatsen?